

Kósa Lajos

Megnyitó

Elnök Urak, Rektor Úr! Kedves Vendégeink! Hölgyeim és Uraim!

Az innováció és a zene kapcsolatáról szól ez a konferencia, amit Kodály Zoltánra emlékezve szervezett a Debreceni Akadémiai Bizottság, a város, az egyetem – és mindazok, akik segítettek bennünket abban, hogy ilyen szép számban összegyűlhessünk.

Amiről az akadémia elnöke, Vízi E. Szilveszter elnök úr az imént beszélt, azt hadd fordítsam le a zene, az innováció és a városfejlesztés, vagy még inkább a kultúra, a tudomány és a városfejlesztés kapcsolatára. Nem létezik ugyanis olyan fejlett város, ahol a magas színvonalú gazdaság mellett hiányzik a kultúra. Ez fordítva is igaz: ahol magas színvonalú a kultúra, ott előbb-utóbb a gazdasági fejlettség is megjelenik. A kettő együtt jár. Ez elsősorban mégis azokra a gazdasági ágazatokra igaz, amelyek magas hozzáadott értéket állítanak elő. Hiszen ezekben a legfontosabb tényező maga az ember. Az ember a munkaképességével, munkaszeretetével, kreativitásával, innovációs képességével. Napnál világosabb számunkra Debrecenben az: nekünk nincs más lehetőségünk, mint megpróbálnunk olyan feltételeket teremteni, hogy a városban a tudomány, a művészet és ehhez kapcsolódóan a gazdasági fejlődés kéz a kézben járva igazi otthonra leljen.

Ezt lehet a városfejlesztés nyelvén, vagy az urbanisztika nyelvén kulturális alapú városfejlesztésnek, kulturális alapú gazdaságfejlesztésnek nevezni. Van is ennek komoly elmélete és ma már irodalma, aminek tulajdonképpen a lényege – furcsa módon – az 1940-es évekből származik, és egy ellenpélda világított rá az ügy fontosságára. Nevezetesen, hogy akkor, amikor a második világháború idején és utána a nagyhatalmak innovációs szigeteket hoztak létre nemzetbiztonsági okokból a sivatag mélyén – mint például az Egyesült Államok Los Alamosban, vagy az Urál megközelíthetetlen helyein a Szovjetunióban –, akkor ugyan fantasztikus koponyákat gyűjtöttek össze és óriási innovációs potenciáljuk volt, de mégsem működött jól a dolog. A visszaemlékezésekben arról lehet olvasni, hogy ezekben a városokban és településeken az ott dolgozó tudományos kutatók, vagy akár csak a magasan képzett technikusok egyszerűen nem érezték jól magukat. Azért, mert a városi létnek, az emberi létnek, az innovációs oldalhoz, az ötlethez szükséges létnek minden más feltétele hiányzott. Albert Einstein szerint Los Alamos olyan volt, mint egy koncentrációs tábor. Ő maga viszont New Yorkban

szeretett dolgozni, egészen egyszerűen azért, mert a legjobb ötletei koncert közben jutottak eszébe. Mert inspirálta őt a zene, a tánc, a színház és mindaz, ami fontos ahhoz, hogy valaki egységben őrizze meg az emberségét, és így tudja a maximális teljesítményt nyújtani, amennyiben ez a munkájához szükséges.

Akkor tehát amikor Vizi E. Szilveszter elnök úr nagyon megtisztelően Debrecenről szólt, úgy gondolta, mindezt úgy lehet urbanisztikai nyelven megfogalmazni, hogy igenis súlyos tévedése a városfejlesztésnek, ha egy városban csak a gazdasági fejlesztéseket és az ehhez kapcsolódó fizikai infrastruktúrát fejlesztik, és a kultúrán, a művészeteken, s a szellemi infrastruktúráját jelentő rendezvényeken próbálnak spórolni. Mert ez előbb-utóbb visszaüt.

A cívisek a kultúrát és a tudományt évszázadok óta egységben értelmezték. És lehet azon vitatkozni, hogy az ördögös Hatvani István vajon természettudós volt-e vagy sem, vagy hogy mely területen alkotott nagyobbat – de egész ember volt, aki a művészetek nyelvén éppúgy értett, mint a tudományén. Ez már az ő korában is teljesen világos volt. Azon is hosszasan lehetne vitatkozni, hogy Kodály Zoltán zenetudósként alkotott-e nagyobbat vagy zeneszerzőként. Tehát művészként vagy tudós emberként. Lehetne róla vitatkozni, de teljesen fölösleges lenne. Mert ha Kodály munkásságát megértjük, az egészet egyben kell nézni. Ha valaki *Az igazi da Vinci* című kiállítást értőn járja végig, akkor rájön, hogy Leonardo da Vinci is ezt a teljességet képviselte. Nem lehet megítélni, hogy az ő munkásságának a művészeti vagy a tudományos volta volt-e előbbre való, de ez teljesen felesleges is.

A mi hitvallásunk úgy fogalmazható meg, hogy kulturális alapon kell elképzelnünk a városfejlesztést. Sőt, igen sokszor azért kell ezt mindenképpen szem előtt tartanunk, mert a politikusokra nehezedő nyomás a legkevésbé művészeti oldalról érkezik. A Paprika utca leaszfaltozásának érdekében már találkoztam aláírásgyűjtéssel, de olyannal még nem, ami azt követelte volna, hogy azonnal vegyünk egy Bösendorfer Grand Imperial zongorát. Ilyen még sosem volt. És nem is lesz. Éppen ezért kell tudnunk, hogy azért ezeket az értékeket képviselnünk kell. Mert mégiscsak megdobogtatja az ember szívét az, ha arra gondol, hogy ebben az összefüggésrendszerben milyen eredményeket tudott Debrecen a maga szerény eszközeivel elérni. Én éppen ezért nagyon örülök annak, hogy ez a konferencia itt van Debrecenben.

Innováció és zene. Nyugodtan ki lehet tágítani ezeket a fogalmakat. És ki lehetne ennek a legjobb képviselője, mint maga Kodály Zoltán, aki a 20. század legnagyobb tudósa és legnagyobb művésze is volt számunkra, magyarok számára. Nekünk a nemzeti kultúra és civilizáció jelenti azokat a gyökereket, amikből kiindulva valami pluszt hozzá tudunk tenni az emberi tudomány és a civilizáció folyamatához. Ezért külön örülök annak, hogy az állhatatosságunk abban az értelemben is eredményhez vezetett, hogy – legyen bárhol is a hivatalos megnyitója a Magyar Tudomány Ünnepeinek – nem irigyeljük el senkitől sem az ilyen dolgokat, de mi is ott szeretnénk lenni a pályán. És a magunk értékeit, a magunk

elképzeléseit szeretnénk felmutatni. Nem erővel, nem agresszíven, hanem csak azt mondva: nézzétek meg, mi milyen úton járunk! Ha valakinek ez tetszik, szívesen elmondjuk, hogyan csináljuk. Ha valaki szeretne követni bennünket ezen az úton, annak nagyon szívesen segítünk. Egyébként természetesen mindenki a legjobb bölcsességével választja meg a saját útját. Mi szeretnénk példát mutatni Magyarországnak azzal, amit csinálunk. És ehhez erőt lehet meríteni Kodály Zoltán életművéből és emberi tartásából.